

דתישכונ

בס"ד

פרשת חקת, תשל"ו, מספר 1177

בעקבות הסתלקות מרים ובת יפתח – ומותר ומותר לאהוב! ימימה מזרחי

ומה קורה כשאמא כבר לא מצליחה לתת אמון, כשהאמהות מתה במדבר צין, ובכל מבט היא משדרת מבלי משים ציניות באשר לסיכויך?

אני פוגשת אותן בקצה המדבר, ממש במקום שבו מרים הנביאה עוזבת את עמה בפרשתנו. תקוותיהן מתנפצות אל סלע המציאות, ואמא, העייפה כל כך, רק תשדר להן מסר של "המן הסלע הזה ייצאו לכן מים?"

ההפטרה מספרת על נדרו של יפתח. לפיו, אם ינצח במלחמה, יקריב את הדבר הראשון שייצא לקראתו. וזו היא שיוצאת, בת יפתח. "אָהָה בְּתִי!" הוא אומר לה, "פְּצִיטִי פִי אֶל ה' וְלֹא אוֹכַל לְשׁוֹב". ואז, לפי המדרש, היא מתחילה להתחנן על חייה: אבא! גם יעקב נדר "וְכָל אֲשֶׁר תִּתְּנֶנִּי עֶשֶׂר אֶעֱשֶׂרְנּוּ לָךְ" וכי הקריב ילד משנים עשר ילדיו? תחנוניה אינם מוצאים פתח לאזניו של יפתח. הוא משוכנע שבתו מיועדת להיות קרבן של החיים. ואז היא מבקשת מאביה "שְׁנַיִם חֲדָשִׁים... וְאֶבְכָּה עַל-בְּתוּלִי". היא יורדת עם חברותיה אל ההרים לחודשיים, לבכות את חייה שלא מומשו, "מִיָּמַיִם יָמִימָה תִּלְכְּנָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל לְתַנּוֹת לְבַת-יַפְתָּח הַגִּלְעָדִי אֲרַבְּעַת יָמִים בְּשָׁנָה..."

לפעמים, מבלי משים, רוצחים אבא ואמא את האמונה בטוב. הם נועלים את ילדם בתרחיש רע שיצא מפייהם, הם מביטים בו או בה במבט מיואש ובכך כמעט קובעים: "מודרת מן האושר!" מי יזכה לגדל עכשיו תקוות בילדה המוקטנת הזו?

והדרת בנות, כמו כל נדר, צריכה התרה. איך תמצא בת כזו התרה להדרה?

המדרש, בפירוש מופלא מבאר, שיפתח הגיע להתנהגות המטופשת הזו, מפני ש... "לא היה בן תורה!" (תנחומא, בחוקותי, ז). מה הקשר? גם כשהורים לא מקווים עוד עבור בתם ומשדרים לה ייאוש, הבת היא זו שצריכה לקום ולחפש לה "אם חדשה". ככל

מי לא חולמת להיות לאם? עוד בהיותנו פעוטות, קוראת לנו לשון הקודש: "יִלְדָה" – זו שכבר ילדה ילדים, בעוד שהבן מכונה על שם העתיד: "יִלְד" (ילד)... גם אצל רווקות הממתינות זמן רב אני מבחינה איך הופכת אט אט דאגת הרווקות המאוחרת, לדאגת האמהות שעלולה שלא להתממש. אבל לפעמים נדמה, שהחולמות הגדולות להיות אמהות, הן דווקא האמהות עצמן: האם אני אמא טובה די? האם יש לי כישורי אמהות ומה בכלל דורש ה"מקצוע" הזה?

לפי התורה, אם אמתית תהיה האם הלא חוקית. בפרשת חוקת נפרדים ממנה, מהאם המופלאה הזו, אמא מרים. היא זו שידעה לרחוש תמיד תרחישים "לא חוקיים", בניגוד לכל כללי ההיגיון. "עתידה אמי ללדת בן שיושיע את ישראל" היא אומרת לאביה (על פי המדרש), כשהוא מתגרש מאמה על רקע גזירת פרעה. כשמה מושלך ליאור, היא זו שתתייצב ותחכה, בניגוד לכל חוקיות "לְדַעָה מִהֵעֵשָׂה לו". היא תחייה תינוקות מתים ("וַתַּחֲיֶינָהוּ אֶת-הַיְלָדִים"), היא תאמר לבנות ישראל המשועבדות בפרך, שיכינו תופים לגאולה. היא תוציא טהור מטמא, טוב מרע, היא תנחש חיים כשהנחש ממית, היא תוציא מים מסלע ועוד, מפני שעיקר תפקידה של אמא הוא אימון לאמונה. רק היא זו שתוכל לומר לילדה בצומת מבהיל של אמונה: "מותר לך להאמין בטוב!". כך כשיושבת הגר מרחוק מיואשת מבנה הגוסס, מסביר ה"שפת אמת", שהבאר שמתגלה לעיניה היא באר מרים, ובחיפוש האבות אחר זיווגם האמתי, כשעולים המים לקראת בת הזוג המיועדת (רבקה ורחל), שוב יהיו אלה מי בארה של מרים! היא הנביעה בזמן שצמאה הנפש בארץ ציה ועייף בלי מים.

* הרבנית ימימה מזרחי עורכת דין בהשכלתה, ומרצה לנשים בארץ וברחבי העולם. ספריה בעברית: "פרשה ואישה" ו"כמים לבך". שיעוריה השבועיים ניתנים לצפיית נשים באתר "אשירה".

עצמו? ואז, לפי ר' נחמן, הוא מבקש מילדיו שיהיו הם המורים. הוא מצפה מהם שיורו לו תורה חדשה, שלא יתייבשו לו, שלא יתייבשו לו, שיתירו לו לשנות את מה שחקוק בסלע, שילמדו אותו את תורת ההתרה.

המורה מרים היא המקור ללימוד התורה הנשי, כך לפי האדמו"ר מפיאסצנא ("אש קודש" לפרשת חקת):

ונמצא... שאישה הנעשית צדקת ולומדת תורה, זהו מעשה שלה כיוון אינה מצווה ועושה, וכיוון שמקור עבודתה בה הוא, וממנה נובע. לכן הבאר, מקור הנובע מים חיים, מים קדושים, היה בזכות מרים.

מרים היא הבת, היא האחות, היא הגיטה, היא מעורבת ואכפתית, כמו המים שחודרים לכל מקום. היא ערב שבת והיא מוצאי שבת: הבאר נבראת בערב שבת בין השמשות, ולפי המקובלים, הרוצה לטעום טעם בארה של מרים, ישתה את המים הראשונים שנובעים במוצאי השבת, כי היא דרכה של תורה, פשוט נמצאת שם כשזקוקים לה.

ומילה אחרונה לבנות, בנות-תורה: גם אמא לפעמים נראית בעינייך כמו סלע, קשה ויבשה. אל תכי בסלע, דברי אליה! מכות החיים הופכות אותה לפעמים למדבר צין ומצננות בה תקוות, אבל אל לך לטעות: אין אמא שלא אוצרת בתוכה מאגר מים מתוקים רק עבורך! אהבי אותה, השקי את שפתותיה היבשות, למדי אותה תורה חדשה, התירי לה לשוב ולאהוב, ויצאו מים רבים.

שהדבר קשה, אסור לה להתמכר לבכי על נעוריה האבודים כשהיא יורדת עם חברותיה לעמוקה, אל ההרים. עכשיו, היא זקוקה לאם שתוכל לומר לה: "מופר לך, מותר לך, ומותר לאהוב!" והאם המתירה הזו, תהיה אך ורק... התורה. יפתח לא היה בן תורה, הוא לא ידע שגם אדם שנראה חסר סיכוי, הוא בר-התרה; שגם בת, היא בת-תורה, וגם תורה שלה יגיע. אם אמך חדלה להאמין בך, היי בת של התורה!

אני רואה בעיניי, מה עושה שיעור תורה אחד לבנות. איך הוא משיב להן את שיעור הקומה שלהן, איך הוא נותן להן התרה, מפני שכך היא דרכה של תורה.

דע, שיש נשמה בעולם, שעל ידה נתגלה ביאורי התורה, והיא מסובלת בייסורים, פת במלח תאכל ולחם במשורה תשתה כי כך היא דרכה של תורה... וכל מפרשי התורה, הן מקבלין מזאת הנשמה. וכשהיא מסתלקת, אזי מסתלקין ביאורי התורה הנמשכין על ידה וזה בחינת מדבר צין, שהוא דיבור מצונן, ששם מתה מרים... ומפרשי התורה, נקראים מורים על שם שמקבלים על ידי הנשמה הנ"ל המכונה בשם מרים, וגם הם מורים את מוריהם, שנאמר: "ומתלמידי יותר מכולם". וזה שאמר להם משה: "שמעו-נא המורים"... (ר' נחמן מברסלב, ליקו"מ, תורה כ).

מרים הייתה המורה לתורה במדבר הגדול והנורא, וכשהיא מסתלקת, מביט משה רבינו ב"ילדיו" ואינו יודע את נפשו! מי יבאר להם עכשיו שלא ימותו בצמא, מי יבאר זאת לו

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
הדף מופיע באינטרנט באתר המידע
של אוניברסיטת בר-אילן
בכתובת: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha>
כתובת המייל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' עמוס פריש
עורכת לשון: רחל הכהן שיף